

میزان آگاهی ماماهاى شاغل در بیمارستان‌های منتخب شهر مشهد از قوانین و مقررات حرفه‌مابایی

Awareness of Midwifery Laws and Regulations among Midwives Working in Mashhad Hospitals

چکیده

پیشینه: امروزه افزایش آگاهی جامعه نسبت به موضوعات بهداشتی-درمانی و بالا رفتن هزینه‌های استفاده از این خدمات، انتظارات مصرف‌کنندگان خدمات بهداشتی و درمانی را از سیستم سلامت افزایش داده است. آن‌ها از کادر درمانی انتظار دارند تا مسئولیت اقداماتی را که ارائه می‌کنند، بر عهده بگیرند. شاغلین حرفه‌های پزشکی علاوه بر داشتن آگاهی در زمینه‌های مختلف، باید حتی‌المقدور از تبعات قانونی اقداماتی که به عنوان خدمات به بیماران ارائه می‌دهند، مطلع باشند تا در صورت لزوم قادر به دفاع از خود در مراجع ذی‌صلاح باشند. با توجه به اهمیت موضوعات ذکر شده، هدف مطالعه حاضر تعیین میزان آگاهی ماماهاى شهر مشهد از قوانین و مقررات حرفه مامایی است.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی مقطعی، ۱۱۵ نفر از ماماهاى بخش زایشگاه و زنان و زایمان سه بیمارستان آموزشی شهر مشهد به صورت تصادفی مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه کتبی محقق ساخته بود. پس از تأیید روایی ابزار گردآوری داده‌ها توسط ۳ نفر از اعضای هیأت علمی دانشکده پرستاری و مامایی تهران و ۷ نفر از متخصصین پزشکی قانونی سازمان پزشکی قانونی، پرسشنامه نهایی تهیه شد. همچنین برای تعیین پایایی آن از روش آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آن ۰/۷۸ بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۷ انجام شد.

یافته‌ها: میانگین سنی ماماهاى شرکت‌کننده در این پژوهش $34 \pm 8/46$ بود. میانگین سابقه کار افراد شرکت‌کننده در مطالعه ۱۰/۹ سال بود. مدرک تحصیلی اکثریت ماماها (۸۳/۵٪) کارشناسی بود. همچنین بیشتر ماماها (۸۵/۲٪) در بخش زایشگاه و بقیه در بخش زنان اشتغال داشتند. از لحاظ نوع استخدام، بیشتر افراد (۴۸ نفر) استخدام رسمی بودند. میزان آگاهی بیشتر ماماها (۶۴/۳٪) از قوانین و مقررات حرفه‌ای متوسط بود. آگاهی ۳۳٪ افراد ضعیف و ۲۶٪ ماماها خیلی ضعیف بود. درصد بیشترین نمره کسب شده آگاهی در زمینه داروهای مجاز تجویزی توسط ماماها (۸۴) و درصد کمترین نمره کسب شده در خصوص تخلفات انتظامی (۳۳) و قصور (۲۸) بود. **نتیجه‌گیری:** آموزش دانشجویان فارغ‌التحصیل رشته مامایی به دلیل عدم دسترسی به منابع کسب آگاهی و مشغله‌های کاری فراوان در دوره خدمت ضروری است. لذا پیشنهاد می‌شود به منظور پیشگیری از بروز قصور در حرفه مامایی علاوه بر تأکید بیشتر بر آموزش دانشجویان در زمینه‌های نامبرده، طراحی برنامه‌های بازآموزی مناسب مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گیرد.

کلید واژگان: آگاهی، ماما، قصور، قوانین حرفه‌ای

Corresponding author:
Masoud Ghadipasha;

E-mail: m.ghadipasha@yahoo.com

نویسنده مسئول: دکتر مسعود قادى پاشا:

متخصص پزشکی قانونی، دانشیار مرکز تحقیقات پزشکی قانونی، تهران، ایران

Fatemeh Mirrafi, Mehrnaz Geranmayeh, Masoud Ghadipasha, Abbas Mehran, Zahra Abedian

سیده فاطمه میررفیعی^۱، مه‌ناز گرانیماهی^۲، مسعود قادى پاشا^۳، عباس مه‌ران^۴، زهرا عابدیان^۵

^۱کارشناس ارشد مامایی، مربی گروه مامایی، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، سبزوار، ایران
^۲دکترای آموزش پزشکی، استادیار گروه بهداشت باروری، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
^۳متخصص پزشکی قانونی، استادیار مرکز تحقیقات پزشکی قانونی، تهران، ایران
^۴کارشناس ارشد آمار حیاتی، مربی، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
^۵کارشناس ارشد مامایی، مربی گروه آموزش مامایی، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

How to cite this article: Mirrafi F, Geranmayeh M, Ghadipasha M, Mehran A, Abedian Z. Awareness of Midwifery Laws and Regulations among Midwives Working in Mashhad Hospitals. *J Mashhad Med Counc* 2016;20: 100-3.

Abstract

Background: Nowadays, raised community awareness of health issues and rising costs of using these services have increased consumer expectations of health services from the health system. They expect healthcare personnel to assume responsibility for actions they provide. In addition to awareness in different fields, medical practitioners should, as much as possible, be aware of the legal consequences of the services they provide to patients so that they could defend themselves against competent authorities if necessary. Given the importance of the topics mentioned, the aim of this study was to determine the awareness of midwifery laws and regulations among midwives working in Mashhad hospitals.

Methods: In this descriptive cross-sectional study, 115 midwives from maternity and gynecology wards of three university hospitals in Mashhad were studied randomly. Data were collected by a researcher-made questionnaire. After verifying the validity of data collection by three members of Tehran Faculty of Nursing and Midwifery and 7 forensic experts of Forensic Medicine Organization, the final questionnaire was prepared. Moreover, in order to determine its reliability, Cronbach's alpha test was used and the coefficient obtained was 78%. Data analysis was performed using SPSS software, version 17.

Results: The mean age of midwives in the study was 34 ± 8.46 . The average work experience of the participants was 10.9 years. Most midwives (83.5%) had bachelor's degree. Also, most midwives (85.2%) were employed in maternity ward and others in gynecology. In terms of type of employment, most of them (48 people) were employed by the government. Most midwives (64.3%) had an average awareness of professional rules and regulations. Awareness was poor in 33% of midwives and too weak in 26% of them. The highest score obtained was in awareness of permitted drugs prescribed by midwives (84) and the lowest score was in police misconduct (33) and malpractice (28).

Conclusion: Because of the lack of access to sources of information and a lot of work during the service, training graduate students of midwifery is required. It is suggested that in order to prevent malpractice in the profession of midwifery, in addition to more emphasis on teaching students in these fields, designing appropriate retraining programs be taken into consideration by planners.

Keywords: Awareness, Midwife, Malpractice, Professional Rules

مقدمه

سؤالات شامل انواع قصور و خطا، شرح وظایف مامایی مصوب وزارت بهداشت و درمان، داروهای مجاز تجویزی توسط ماما، گزارش نویسی، سقط جنین و تخلفات انتظامی بود. در خصوص نحوه امتیازدهی، به پاسخ صحیح هر سؤال یک امتیاز و به پاسخ نادرست نمره‌ای تعلق نگرفت. حداقل نمره صفر و حداکثر نمره ۲۴ بود. امتیاز ۶-۰ نشان‌دهنده آگاهی خیلی ضعیف، ۱۲-۶ ضعیف، ۱۲-۱۸ متوسط و ۲۴-۱۸ خوب می باشد. پس از تأیید روایی ابزار گردآوری داده‌ها توسط ۳ نفر از اعضای هیأت علمی دانشکده پرستاری و مامایی تهران و ۷ نفر از متخصصین پزشکی قانونی سازمان پزشکی قانونی، پرسشنامه نهایی تهیه شد. همچنین برای تعیین پایایی آن از روش آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آن ۰/۷۸ بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۷ انجام شد. در این پژوهش سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

میانگین سنی ماما‌های شرکت‌کننده در این پژوهش $34 \pm 8/46$ بود که افراد بالاتر از ۴۰ سال با ۳۳٪ بیشترین و افراد بین ۳۵-۴۰ سال با ۱۳٪ کمترین گروه را تشکیل دادند. میانگین سابقه کار افراد شرکت‌کننده در مطالعه ۱۰/۹ سال بود. مدرک تحصیلی اکثریت ماماها (۸۳/۵٪) کارشناسی بود. همچنین بیشتر ماماها (۸۵/۲٪) در بخش زایشگاه و بقیه در بخش زنان اشتغال داشتند. از لحاظ نوع استخدام، بیشتر افراد (۴۸ نفر) استخدام رسمی بودند (جدول ۱). از میان ماما‌های شرکت‌کننده در مطالعه تنها ۷٪، علاوه بر اشتغال در بیمارستان دارای دفتر کار نیز بودند.

میزان آگاهی بیشتر ماماها (۶۴/۳٪) از قوانین و مقررات حرفه‌ای متوسط بود. آگاهی ۳۳٪ افراد ضعیف و ۲۶٪ ماماها خیلی ضعیف بود. میانگین نمره آگاهی ماماها از قوانین و مقررات حرفه‌ای $32/2 \pm 69/11$ بود. حداقل نمره کسب شده ۴ و حداکثر آن ۱۶ بود. بیشترین درصد امتیاز کسب شده آگاهی در زمینه داروهای مجاز تجویزی توسط ماماها (۸۴) و کمترین درصد امتیاز کسب شده در خصوص تخلفات انتظامی (۳۳) و قصور (۲۸) بود (نمودار ۱). ارتباط آگاهی از قوانین و مقررات حرفه مامایی با متغیرهای سن، سابقه کار، بخش محل خدمت در بیمارستان، مدرک تحصیلی، نوع استخدام، سابقه شرکت در دوره بازآموزی در زمینه قوانین مامایی در یک سال اخیر و دارا بودن دفتر کار نیز مورد بررسی قرار گرفت که تنها بین سن و سابقه کار با نمره آگاهی ارتباط آماری معنی‌دار یافت شد.

بحث و نتیجه‌گیری

حرفه مامایی علمی است که شاغلین این رشته در دوران قبل از زایمان، هنگام زایمان و بعد از زایمان از مادر باردار و نوزاد مراقبت می‌کنند. رعایت قوانین حرفه‌ای توسط ماماها می‌تواند در افزایش سلامت مادر باردار و نوزاد و همچنین توسعه بهتر و بیشتر بهداشت و سلامت جامعه مؤثر باشد.^{۱۱} آگاهی کم ماماها در زمینه تخلفات انتظامی، سقط جنین و قوانین سقط درمانی در تحقیق حاضر ممکن است به علت عدم مواجهه با این مسائل در بیمارستان، نبود آموزش مناسب در این زمینه و عدم اشتغال در مطب مامایی باشد. اگرچه، کسب درصد امتیاز بیشتر در تجویز دارو (۸۴)، نشان‌دهنده آگاهی

افراد هر کشور باید مطیع قانون آن سرزمین باشند. زمانی که افراد قوانین و مقررات کشور را بدانند، فعالیت خویش را منطبق با آن انجام می‌دهند، حقوق خود را می‌شناسند و به تکالیف خود عمل می‌کنند.^۱ شاغلین حرفه‌های پزشکی با توجه به وظایف مهمی که بر عهده دارند، باید از قوانین و مقررات مربوطه آگاه باشند و آنها را رعایت کنند.^۲ امروزه افزایش آگاهی جامعه نسبت به موضوعات بهداشتی-درمانی و بالا رفتن هزینه‌های استفاده از این خدمات، انتظارات مصرف‌کنندگان خدمات بهداشتی و درمانی را از سیستم سلامت افزایش داده است. آن‌ها از کادر درمانی انتظار دارند تا مسئولیت اقداماتی را که ارائه می‌کنند، بر عهده بگیرند.^۳ هنگامی که انتظارات مددجویان از سیستم و کارکنان حوزه سلامت برآورده نشود، واکنش نشان می‌دهند.^۴ ادعاها و دادخواست‌های فراوان مردم به دادگاه‌ها، تأییدکننده اهمیت این موضوع است.^۵ از سوی دیگر، روبروشدن با اتهام قصور و حضور در دادگاه، برای کادر بهداشتی و درمانی از نظر احساسی بسیار ناخوشایند است، زیرا اتهام وارده به کادر درمانی می‌تواند منجر به انزوای شخصی، سرشکستگی، افسردگی و حتی بیماری جسمانی شود.^۵ لذا ضروری است که جامعه پزشکی و پیراپزشکی از قوانین حوزه کاری خود آگاهی لازم و کافی را داشته باشند.^۶ اطلاع شاغلین حرفه‌های پزشکی از مسائل حقوقی و کیفری نه تنها منجر به محدود شدن آزادی عمل آن‌ها نمی‌شود بلکه تعهد آن‌ها را به اجرای دقیق و صحیح اصول شغلی و حرفه‌ای بیشتر تضمین می‌کند.^۷ آگاهی از قانون اولین قدم در مصونیت از گرفتاری در مشکلات قانونی است. با افزایش آگاهی از مسائل قانونی، استرس شغلی کاهش یافته و در نتیجه ارائه خدمات بهبود می‌یابد.^۸ شاغلین حرفه‌های پزشکی علاوه برداشتن آگاهی در زمینه‌های مختلف، باید حتی المقدور از تبعات قانونی اقداماتی که به عنوان خدمات به بیماران ارائه می‌دهند، مطلع باشند تا در صورت لزوم قادر به دفاع از خود در مراجع ذیصلاح باشند.^۹

ماماها به عنوان عضوی از کادر پزشکی از مسائل مربوط به نقض قوانین حرفه‌ای و مقررات مستثنی نیستند، لذا میزان آگاهی این گروه از قوانین حرفه مامایی اهمیت زیادی دارد.^۵ پیشرفت‌های رشته تخصصی زنان و زایمان سبب افزایش انتظارات جامعه از پزشکان و ماماها در این رشته شده است به گونه‌ای که از نظر افکار عمومی جامعه حتی کمترین میزان بروز حوادث، مرگ و میر و عوارض در این رشته از هیچ پزشک و کادر مامایی قابل قبول نیست. در این رشته نه تنها مادر، بلکه جنین یا نوزاد او که موجودی ظریف، لطیف و شکننده است، در معرض خطر قرار دارد.^{۱۰} هدف مطالعه حاضر، تعیین میزان آگاهی ماما‌های شهر مشهد از قوانین و مقررات حرفه مامایی است.

روش

در این مطالعه توصیفی مقطعی، ۱۱۵ نفر از ماما‌های بخش زایشگاه و زنان و زایمان سه بیمارستان آموزشی شهر مشهد (امام رضا (ع)، قائم (عج) و ام‌البنین) به صورت تصادفی در سال ۱۳۹۴ مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه کتبی محقق ساخته بود که در دو بخش طراحی شد؛ بخش اول در برگیرنده مشخصات دموگرافیک ماماها و بخش دوم شامل ۲۴ سؤال چهار گزینه‌ای بود.

کافی در این زمینه و نیاز کمتر به برنامه‌های بازآموزی است. یافته‌های مطالعه محمدی و همکاران در استان قزوین نشان داد که به طور

جدول ۱. ویژگی‌های دموگرافیک ماماها شاغل در بیمارستان‌های

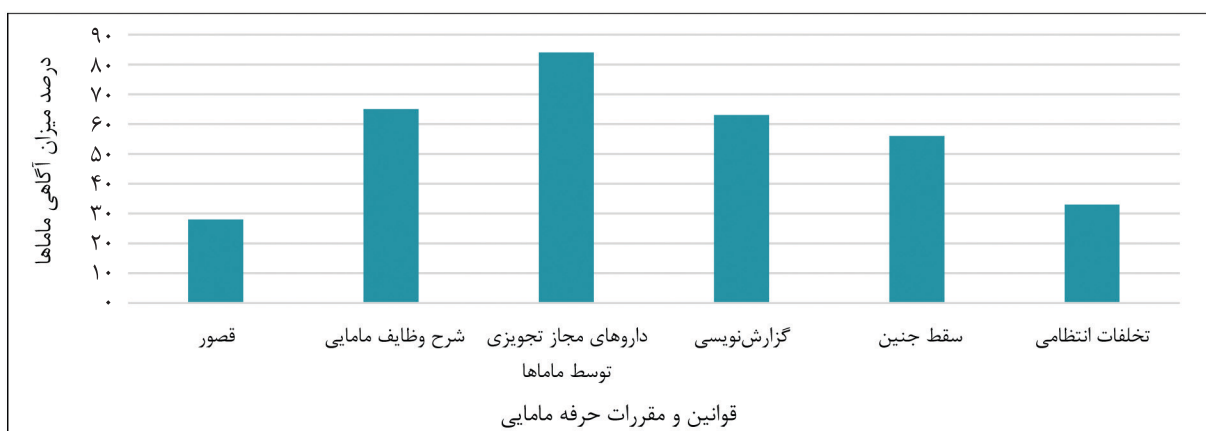
شهر مشهد			
متغیر	تعداد	درصد	
سن	<۲۵	۲۰	۱۷/۴
	۲۶-۳۰	۱۹	۱۶/۵
	۳۱-۳۵	۲۳	۲۰
	۳۶-۴۰	۱۵	۱۳
	>۴۱	۳۸	۳۳
سابقه کار	<۵	۳۷	۳۲/۲
	۱۰-۵	۱۶	۱۳/۹
	۱۵-۱۱	۲۴	۲۰/۹
	۲۰-۱۶	۲	۱۷
	>۲۱	۳۶	۳۱/۳
مدرک تحصیلی	کاردانی	۱۸	۱۵/۷
	کارشناسی	۹۶	۸۳/۵
	کارشناسی ارشد	۱	۰/۹
	زایشگاه	۹۸	۸۵/۲
	زنان و زایمان	۱۷	۱۴/۸
بخش محل خدمت در بیمارستان	طرحی	۲۱	۱۸/۳
	قراردادی	۲۶	۲۲/۶
	پیمانی	۲۰	۱۷/۴
	رسمی	۴۸	۴۱/۷
	بله	۰	۰
سابقه شرکت در دوره بازآموزی در یک سال اخیر	خیر	۱۱۵	۱۰۰

کلی ماماها آگاهی کافی از مقررات حرفه‌ای ندارند و میزان آگاهی ۲٪ از ماماها ناچیز، ۶۱٪ کم، ۲۳٪ متوسط و ۲٪ خوب بود.^{۱۲} مطالعه حاجی فقها در شیراز به منظور تعیین میزان آگاهی ماماها از قوانین و مقررات حرفه‌ای انجام شد که در نتیجه، آگاهی ۵/۶٪ از ماماها در سطح خوب و بقیه در سطوح متوسط، ضعیف و بسیار ضعیف قرار داشتند. در این مطالعه آگاهی ۶۶٪ ماماها در سطح ضعیف و بسیار ضعیف بود.^{۱۱} نتایج مطالعه بنائیان در استان چهارمحال و بختیاری حاکی از آگاهی کافی ۱۵/۳٪ ماماها از احکام قانونی بود.^{۱۳}

در مطالعه حاضر، ۸۴٪ و ۶۵٪ ماماها به سؤالات مرتبط با داروهای مجاز تجویزی و شرح وظایف ماماها پاسخ صحیح دادند که نشان‌دهنده آگاهی خوب افراد مورد مطالعه در این حوزه‌ها بود. در حالی که نتایج مطالعه شاه‌حسینی در استان مازندران مانند یافته‌های مطالعه حاجی فقها، آگاهی ضعیف و غیر مطلوب ماماها را در زمینه تجویز داروها و حیطه اختیارات گزارش کرد.^{۱۱،۱۴}

نتایج مطالعه حاضر بیانگر آگاهی ۳۳٪ درصد ماماها از تخلفات انتظامی بود که یافته‌های مطالعه عسگری نیز نشان داد که آگاهی ۲/۲٪ از افراد مورد مطالعه از روند رسیدگی به تخلفات انتظامی در سطح خوب، ۳۰/۶٪ متوسط، ۳۹/۸٪ ضعیف و ۲۷/۴٪ بسیار ضعیف بود.^۵ میزان آگاهی ماماها در زمینه سقط جنین در مطالعه بنائیان در استان چهارمحال و بختیاری ۲۱/۸٪ بود، در حالی که در مطالعه کنونی میزان آگاهی در حوزه ۵۶٪ بود.^{۱۴} همچنین یافته‌های مطالعه یعقوبیان مانند نتایج مطالعه کنونی بیانگر ارتباط آماری معنادار بین آگاهی از قوانین و مقررات حرفه‌ای با سن و سابقه کار بود.^{۱۵}

آموزش دانشجویان فارغ‌التحصیل رشته مامایی به دلیل عدم دسترسی به منابع کسب آگاهی و مشغله‌های کاری فراوان در دوره خدمت ضروری است. لذا پیشنهاد می‌شود به منظور پیشگیری از بروز قصور در حرفه مامایی علاوه بر تأکید بیشتر بر آموزش دانشجویان در زمینه‌های نامبرده، طراحی برنامه‌های بازآموزی مناسب مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گیرد.

نمودار ۱. میزان آگاهی ماماها از قوانین و مقررات حرفه مامایی

محدودیت‌ها

نتایج تحقیق ممکن است قابل تعمیم به شاغلین رشته مامایی در مطالعه حاضر در سه بیمارستان آموزشی شهر مشهد انجام شد و دیگر شهرها و همچنین مراکز بهداشت، درمانگاه‌ها و دفاتر کار نباشد.

لطفاً به این مقاله از ۱ تا ۲۰ امتیاز دهید و به شماره پیامک مجله (۳۰۰۰۷۸۳۸) ارسال فرمایید.

کد مقاله: ۷۲۰۳ نحوه امتیازدهی: امتیاز-شماره مقاله

References

1. Atashkhaneh, M. Patient Rights. Shiraz: Social Security organization; 2001. (In Persian)
2. Ahmadi H, Masooleh Shadman R. The Need for the Laws of the Nursing Profession. National Conference on Ethics and Law in Nursing; 2002; Tabriz. (In Persian)
3. Adib Haj Bagheri M, Azizi Finney A. Nurses and Nursing Students' Knowledge of Professional Laws and Regulations *J Legal Med* 2011;17:7-14. (In Persian)
4. Nasiriani Kh, Nasiriani F, Farnia F. Study of Respecting Patients' Rights from Nurses Point of View Employed in Yazd Hospitals. *Sci J Forensic Med* 2007;45:33-7. (In Persian)
5. Asgari M, Ta'avoni S, Haqqani H, Alami M, Taftachy F. The Medico-Legal Knowledge of the Midwives Employed by the Ministry of Health and Medical Sciences of Iran. *Iran J Nurs* 2003;16:25-32. (In Persian)
6. Rasool Rezaei AA, Mohammadi Saeedi A, Aghakhani k. Survey of General Practitioners' Awareness of the Rules and Conditions in Fields of the Issuance of Certificates and Legal Issues Related in Summer 2002. *J Forensic Med* 2002;8:8-11. (In Persian)
7. Islami Tabar Sh. The Necessity of Medical Professions' Knowledge about Civil and Criminal Law (Part I). *J Teb va Tazkiyeh* 2000;9:95-7. (In Persian)
8. Givi M, Nikbakht Nasr Abadi AR. Lawfulness Tradition, No Dream Interpretation in Nursing. Nurse and the Law Conference; 1998; Tehran. (In Persian)
9. Yavari Kia P, Sattarzadeh N. A Study of the Utilization of Duties of Midwives Working in Public and Private Health Care Institutions. The National Conference on the Position of Midwifery Profession in Iran ; 2003; Tehran. (In Persian)
10. Akhlaghi M, Tofighi Zavareh H, Samadi F. complaints from medical malpractice in the field of Obstetrics Gynecology, in the coroner's Office of Forensic Medicine, province of Tehran, during 2001 to 2002; Prevention Methods and Reasons. *J Legal Med* 2004;10: 70-4. (In Persian)
11. Haji Foghaha M, Keshavarz T, Akbarzadeh M. The Knowledge of Midwives Working in the Public and Private Sectors about Some Professional Rules and Regulations in Shiraz in 2007. *Dena J* 2007;2:23-31. (In Persian)
12. Mohammadi F. Midwives Knowledge of Professional Rules and Its Relation with Some Factors in Qazvin. *J Qazvin Univ Med Sci* 2006;10:95-6. (In Persian)
13. Banaeian Sh, Sereshti M. Knowledge of Midwives, from Chaharmahal and Bakhtiary Province to Ward Midwifery Legal and Religious Commandments and Some of the Relevant Factors in 2006 . *J Shahr Kord Univ Med Sci* 2007;9:37-44. (In Persian)
14. Shah Hosseini Z, Rashidi S, Abedian K. The Midwives' knowledge of the Law and Drugs Using in Midwifery . *J Legal Med* 2005;11:154-7. (In Persian)
15. Yaghobian M, Yaghobi T, Salmeh F, Golmohammadi F, Safari H, Savasary R et al. Comparing the Effect of Teaching Using Educational Booklets and Lecture along with Educational Booklets on Nurses' Knowledge about Professional Laws and Regulations . *Iran J Med Educ* 2009;9:372-81. (In Persian)